

מתורתו של צדיק אבייר יעקב

משנתו של מרן רבי יעקב אביחצירא זי"ע על דרך הפשט
לקט דרושים ומאמרים, בביאור פשט מצוות התורה וענייני עבודת השי"ת
שנלקטו מכל ספריו הק'

בס"ד, פר' שופטים תשפ"ו

בית יעקב

המתעצל יזהר שלא ילמדו ממנו

ויספו השטרים לדבר אל העם ואמרו
מי האיש הירא ורר הלבב ילך וישב
לביתו ולא ימס את לבב אחיו כלבבו.
והיה ככלת השטרים לדבר אל העם
ופקדו שרי צבאות בראש העם
(כ ח-ט).
הרמז בזה, דיצור הטוב וכחותיו הטובים
מורים לאדם שעדין מתרשל ולא נתגבר
לעשות חיל פראוי, שלא יורה עצלנותו
בפני אדם וילמדו, כי זה חלול ה' וגדול
עונו, רק ילך ויסתר בביתו כדי שלא
ילמדו ממנו בני אדם, דהינו שלא יורה
עצלנותו בפני בני אדם וילמדו ממנו,
וזהו ולא ימס את לבב אחיו כלבבו:

כשיעשה מצוות ירבה מלאכים שיעוררו אותו יותר

והיה לשון שמחה, דהינו שמחה
גדולה יש אם האדם הטה און וקבל
דברי התראתם ואזהרתם, כי כשיקבל
דבריהם, מאותה שעה מתחיל לסגל
תורה ומעשים טובים, ומה נבראים לו
חילים חילים של מלאכים, ויהיו גם הם
מעיר לעזר לו נגד היצר הרע וחילותיו.
וזהו שאמר ופקדו שרי צבאות בראש
העם, הם המלאכים הנבראים ממעשים
טובים: (פיתוחי חותם)

המתפלל כראוי אין שום הבדל בין מחשבתו לדיבורו

על פי הדברים האלה יש לפרש את הפסוק
(תהלים יט טו) 'יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך'.
שלקאורה יש להתבונן במה שאמר 'הגיון לבי',
שלשון זו אינה נכונה, שהרי הגיון הוא מלשון
הגיה בפה, ומדוע תלה הכתוב את הדבר בלב
באמרו 'הגיון לבי'.

אך על פי המבאר הוא מישב, כי אמנם הפה
הוא ההוה בפעל, אך העקר תלוי בכונת הלב,
שיהיה נקי מכל כונה אחרת, ולא יחשב על דבר
מלבד דברי התפלה היוצאים מן הפה. ואם יעשה
כן, יחשב כאלו הלב ממש הוא המוציא את
הדברים החוצה. ועל כן השוה הכתוב 'אמרי פי'
ל'הגיון לבי', כי למתפלל כראוי שניהם אחד הם,
ואין שום מחשבה אחרת מערבת בהם כלל. וכל
העושה כן, מבטח לו שלא תשוב תפלתו וריקם.

יראת יעקב

צירוף כוונת הלב עם אמירת התפילה בפה

מחשבות וזרות בתפילה - כאשר לא לפני המזבח
ונראה לפרש, שעל המהרהרים בדברים
זרים בתפלה נאמרו דברי הפסוק כאן.

בתחלה אמר הכתוב 'מזבח ה' אלהיך'
רמז לתפלה שהיא פקדון על המזבח, וכל
המתפלל נחשב כבונה מזבח בעולמות
העליונים. ובא הכתוב להורות שיש לאדם
לפנות את לבו לגמרי מן המחשבות הזרות,
ואם אינו עושה כן הרי הוא חלילה כמעמיד
אשרה לפני המזבח בשעה שמתפלל. ועל
זה אמר דוד המלך עליו השלום (תהלים עח
לו-לז): 'יפתוהו בפיהם ובלשונם יכזבו לו
ולבם לא נכון עמו'.

רמז לכה, נמצא בתבות 'לך אשרה',
שם נצרך להן את מגין אותיות המלוי
של תבת 'אשרה' (דקינו: אלה, ש"י, ר"ש, ה"ה -
11 אותיות), יעלו בגימטריא כחשבון התבות
'מחשבה זרה' (567). עוד יש לומר בזה, כי
התבות 'לך אשרה כל עץ' עם מגין התבות,
עולה בגימטריא כחשבון 'זו מחשבות עם
הכולל (770).

בתפילה נאסרו אפילו מחשבות תורה ומצוות

ויש להדגיש בזה, כי לא רק מחשבות
און ורשעה נאסרו בשעת התפלה, אלא
אפילו מחשבת מצוה ותורה אסורה, כיון
שאינה מעגן התפלה. ולכן מדגישה
התורה ואומרת 'לא תטע לך אשרה כל
עץ, כי כל עץ שאינו מעץ החיים של
התפלה, חשוב הוא בגדר אשרה'.

המחשבות הרעות באות מן הקליפות

והנה, יסודן של המחשבות הרעות בא
מן הקליפות הטמאות, וראשיהן - אלו
'סמא' ל' ו'לילית'. דבר זה נרמז בתבות
'מחשבה רעה', העולה בגימטריא 'זו סמאל
ולילית' (630). זהו שמסים הכתוב ואומר:
'לא תקים לך מצבה', כי תבת 'מצבה'
הנכתבת במלוי כזה: 'מ"ם, צ"י, ב"ת, ה"י'
עולה בגימטריא כחשבון התבות 'סמאל
לילית' (611). וזהו אשר שגא ה' אלהיך, כי
אין לך שגוא לפני ה' יתברך יותר מאותם
ראשי הקליפות, על כן יזהר האדם מאד
שלא לתת להם 'מצבה' מלשון עמידה
וקיום.

לא תטע לך אשרה כל עץ אצל מזבח
ה' אלקיך. ולא תקים לך מצבה אשר שגא
ה' אלקיך (טז כא-כב).

המתפלל בפיו, יש לו לצרף מחשבתו
ולבו כאחד עם התפלה, שהיא עבודה
שבבלב, ככתוב (דברים יא יג) 'ולעבדו בכל
לבבכם'. ואל יהי מאלו שעליהם נאמר
(ישעיהו כט יג) 'בפיו ובשפתיו כבדוני, ולבו
רחק ממני, ולא יחשב בהבלי העולם
השפל בעת התפלה. נמצאנו למדים
מכאן על חשיבות הכונה בתפלה. והנה,
שתי כונות יש, מי שהוא בעל סוד, יכון
בסודות כפי שידו מגעת, ומי שלא זכה
לכה, יכון את פרוש התבות היוצאות מפיו.

הרהורים זרים בתפילה - נחשבים כעבודה זרה

בחמור אסור מחשבות זרות בתפלה,
כתב רבנו זי"ע (מחשוף הלב, שופטים) כי
יש ללמד, כי כל מי שאינו מכוון כראוי
בתפלתו, גדול עונו כל כה, עד שנחשב
כבזיכור הוא עובד עבודה זרה רחמנא
לצלל, כי על אדם אשר כזה, הנותן בלבו
מחשבות זרות מהבלי העולם בשעה
שעומד לפני מלך מלכי המלכים, אומר
הנביא (ירמיה ב יג) 'אתי עזבו מקור מים חיים
לחצב להם בארות פארת נשברים אשר
לא יכלו המים'.

מקור לכך מפרשת 'והיה אם שמוע'

ואפשר עוד, שדבר זה נרמז בדברי
התורה בפרשת 'והיה אם שמוע', ששם נזכר
כי תפלה היא בלב כאמור למעלה. ועל כן
אומר הכתוב, כי אם יקמו ישראל את
המצוה לעבדו בכל לבבכם ולהתפלל בלב
נכון, אז יתקיים בהם 'ונתתי מטר ארצכם'.
אך שם הכתוב ומוזהיר, 'השמרו לכם פן
יפתה לבבכם, והכונה על המצוה הסמוכה
לפני כן, היא כונת התפלה, שאם יפתה
לב האדם בשעת תפלתו אחר מחשבות
זרות של הבל וריק, לחצב בורות נשברים,
יחשב לו הדבר כאלו 'סרתם ועבדתם
אלהים אחרים', כי נחשב כעובד עבודה
זרה חלילה.

באור יעקב

תקוני נשמות וגלגולים

עבורי את הגדי הזה שהיה פה מקדם, יען כי מגלגלת בו נשמה קדושה של תלמיד חכם חשוב, ותקונו של הגדי שישחטוהו בכונה הראויה ויאכלו את בשרו בסעדת המצוה.

לאחר הדברים המרעישים שנשמעו מפיו של הרב, לא אחר רבי מכלוף מלעשות את דברי הרב. חיש מהר השחיו את סכיננו, בה היה שוחט את הבהמות כהלכה, והציגה בפני רבנו שיבדקנה בטרם השחיתה. לאחר שבדק רבנו את הסכין, שחט רבי מכלוף את הגדי, ומשך כל זמן השחיטה עמד הרב מן הצד ויחד יחודים עליונים וכונות טמירות ונעלמות.

סעדת ליל השבת נערכה בשמחה מיחדת ובהתרוממות הרוח במחצותו של האורח הדגול. רבים מבני העיר באו להתבשם ולהנות מאורו הבהיר של הרב, והשמחה מלאה את לב כלם. גם הרב שרוי היה בשמחה עצומה.

לאחר הסעדה פנו כל בני הבית לעלות על יצועם ולתת לעפעפיהם תנומה. רבי מכלוף כבד את רבנו ללון בחדרו. והנה ויהי בחצי הלילה, מתעורר רבי מכלוף לשמע קול דבורים. הוא פוקח את עיניו ומביט לכל עבר, ואינו רואה מאומה רק שומע את הקול מדבר עם הרב, וכה אומר לו: "כשם שזכיתני לבוא למקומי ולתקן אותי כך הקב"ה יוסיף לך גדלה על גדלתך ותזכה לאריכות ימים". נפעם רבי מכלוף מהמחזה ושמר את הדברים בלבו.

ויהי בבקר, לא עצר עוד רבי מכלוף ברוחו, ושאל את רבנו לפשרו של הקול אותו שמע בחצות הלילה. אמר לו הרב: "הקול ששמעת היה קולה של אותה נשמה של התלמיד חכם שהתגלגלה בגדי, ובאה להודיעני כי אכן באה על תקונה".

בקר פעם רבנו האביר יעקב זיע"א בעיר גראמא, והתארח בביתו של רבי מכלוף לוי. הרב הגיע באמצע השבוע, ונותר להתאכסן בביתו עד יום חמישי בשבת. בהגיע יום חמישי, פנה רבי מכלוף אל הרב, ובקש ממנו כי יאות להשאיר ולשבות בעידם, ולהיות אורח הכבוד בביתו. אמנם למרות רצונו הטוב לזכות לארח את הרב בביתו, סרב הרב באמרו כי לא היתה בכונתו להשאיר בגראמא ביום השבת, ומתכנן הוא לשוב לביתו ושם לשבת.

בחצר ביתו של רבי מכלוף היה דיר ובו גדיים לרב. בעת סעדת הצהרים של יום חמישי, כשהרב ישב סביב השלחן יחד עם בעל הבית ובני ביתו, נכנס לתוך הבית גדי ונעמד על השלחן סביבו ישבו הרב וכל המסבים. הגדי לא גבהל מהמהומה שקמה סביבו, בשלוח ובניחותא החל מטיל על השלחן, עד שנעמד אל מול פניו של הרב.

בעל הבית המארח נבוך מאד מהתפרצותו של הגדי בעצומה של סעדת הצהרים, ונסה לגרשו מעם השלחן. אך רבנו החזה לו בידו שיניח לו לגדי, ולא יגרשנו. משך מספר רגעים עמד הגדי בדממה ובדרך ארץ והביט לעבר הרב, ואף הרב הישיר אל מולו את המבט, ובעיניו היוקדות הביט לתוך עיניו של הגדי. כך משך רגעים אחדים. כעבור מספר רגעים, פתח הרב את פיו ואמר לגדי: "לך לך אל הצאן אשר בדיר, עשיתי כדברך". ותכף כשאמר הרב את הדברים באזני הגדי, סב הגדי על עקבותיו, ירד מהשלחן, יצא מן הבית, ושב אל הדיר.

דממה שררה בחדר, כלם הביטו בתרדמת קדש אל הרב, והמתינו לשמע שמה יאות הרב לגלות את אזניהם ולהסביר להם פשרם של דברים. ואכן רבנו נענה להם ואמר לבעל הבית: "בעת מכת אגני להשאיר כאן עד אחר יום השבת, אך תנאי אחד יש לי, כי תשחט

קדושת יעקב

בנפילת אפים עומד האדם בשיקול גדול, ונדרשת זהירות עצומה

אם הרבה לפשע ולמרד, ועבר עברה אשר ראוי לה ענש מיתה, נתנה לו דרך תקון בעולם הזה, על ידי שיפיל על פניו וימסר עצמו למיתה, וכמו שנתבאר בזהר הקדוש (פרשת תרומה).

נפילת אפים נקראת 'צדקה'

מטעם זה מכנה נפילת אפים בשם 'צדקה', כי צדקה היא שעושה רבון העולמים עם בניו אהוביו. וכמו כן, נרמז ענין נפילת אפים בתבת 'צדקה', כי כאשר היא נכתבת במלוי כזה: 'צד', 'דל', 'ת', 'ק', 'ף', ה'א', עולה היא בגימטריא כחשבון התבות 'זו היא נפילת אפים' (730).

הצלה מעונש מוות בזכותה

על ענין ההצלה ממיתה בכח נפילת האדם על פניו, רומז הפסוק באמרו 'צדק צדק תרדף'. נכתבה כאן תבת 'צדק' פעמים, רמז לכך שגם נפילת אפים נוהגת שתי פעמים ביום, אחת בשחרית ואחת במנחה. והנהגה בה לקיימה כראוי, מתקנים בו המשך הכתוב: 'למען תחיה' ותציל מעונש מיתה שנגזר עליה, ולא תצטרך להמתין לשלמות הכפרה עד יום המיתה, וירשת את הארץ, תהיה ראוי לגחל את תיי העולם הבא בעודך בחיים חיותך, ולא יעקבוק עונותיך.

צדק צדק תרדף למען תחיה וירשת את הארץ אשר ה' אלקיך נתן לך (שם כ).

נפילת אפים עבודה גדולה היא. ובכתבי רבנו האר"י זיע"א (שער הכוונות דרוש נפילת אפים ב) מבאר, ששענת סכנה היא, ועלולים לפל בזה אל צד הרע הנקרא 'קלפות', רחמנא לצלן. אמנם מאידך, המכון בה כראוי וזכה למעלות גדולות. נמצא, שבשענת נפילת אפים יכול האדם להגיע למדרגות גדולות, ומאידך להפסיד רבות מהן. כמו כן, גם הכחות העליונים אינם שוקטים על שמריהם, אלא מכל צד לוחמים לאן יפנה האדם. מצד אחד, כחות הטמאה והמקטרגים עומדים לקטרג עליו בשענת נפילת אפים, כדי שיאבד את נפשו. ומן הצד השני, המלאכים הטובים, מחנה השכינה, מקוים ומצפים כי יצליח במלאכתו, לצאת לאורה בעת ההיא ולתקן את נפשו. כי אם נעשה הדבר כראוי, יש לשכינה תועלת גדולה בכך, כי על ידי זה עולים ניצוצות, ומתוסף בה אור גדול.

גדול כח נפילת אפים לתקן את העוונות החמורים ביותר

רבנו זיע"א כותב בענין זה (שערי תשובה, מאמר כ), כי ענינה של נפילת אפים הוא חסד גדול ועצום מאת הבורא יתברך אל בריותיו, ומה שגלה להם סוד זה הוא אות ומופת לאהבתו להם. כי בזמן זה יוכל האדם לתקן גם ענינים שלא שיך בהם שום תקון אחר. וגם